

Samo djelo ima dva odsjeka: o deliktu i o kazni. Odsjek o deliktu radi u pogl. 1. o pojmu građanskog delikta, kvasidelikta i transgresije; u pogl. 2. o kakvoći građanskog delikta; u pogl. 3. o količini građanskog delikta; u pogl. 4. o građanskom kaznenom zakonu; u pogl. 5. o učincima građanskog delikta.

Odsjek o kazni radi u pogl. 1. o pojmu kazne; u pogl. 2. o vrstama kazne; u pogl. 3. o jednakosti među deliktima i kaznama.

Izlaganje i raspravljavanje je jasno, jezgrovito i temeljito. Dobra je i jezična strana.

Pisac (str. 200.) zabacuje infamantne kazne (*poenae infamantes*) kao neumjesne, jer da krivac svojim deliktom ili gubi na časti kod puka, a onda je presuda suvišna, ili ne gubi, a onda je presuda nemoćna; infamia juris da je dakle neshvatljiva, a infamia facti da ne leži u sučevojoj moći. Ovo nije ispravno, jer zakoni uplivaju na čestite građane i oni prilagođuju svoje shvatanje delikta zakonima. Stoga je razloga i novi crkveni Zakonik (kan. 2291, n. 4.) pridržao kaznu »infamiae juris«.

Dr. I. A. Ruspini.

Felix M. Cappello S. I.: Tractatus canonico - moralis De Censuris, ed. 2. Taurinorum Augustae 1925. ap. M. E. Marietti, str. I—XVI i 1—517.

Ovaj komentar ima 2 dijela: De censuris in genere i De censuris in specie. U drugom dijelu navodi i tumači pisac kod dotične vrsti cenzure sve cenzure latae sententiae Zakonika. Na početku nalazi se kazalo rasporeda (str. VII.—X.) i popis pisaca (str. XI.—XVI.), a na kraju (kao I. dodatak) tumačenje cenzura sadržanih u konst. Pija X. »Vacante Sede Apostolica« (str. 494.—503.), po tom (kao II. dodatak) neki obrasci

i svjedodžbe za odrješenje od cenzura (str. 504.—508.) i konačno abecedno kazalo sadržaja (str. 511.—517.)

Tumačenje je temeljito i iscrpivo. Osobita je vrlina, što se auktor strogo drži teksta Zakonika i nedopušta bez nužde dvojbe i u vezi s tim pozivanje na ranije pravo. Komentar ovaj spada svakako među najbolje te vrsti.

Ističemo neke potankosti. Svrha je svake crkvene kazne popravak i odmazda (n. 2). Kardinali ne mogu u svojim crkvama (*titulus, diaconia*) ustanoviti ili nametnuti cenzure (n. 12). Vjerojatnije je, da ženske nijesu po bož. pravu nesposobne da ustanove ili nametnu cenzure (n. 13). Nedorasli mogu se kazniti cenzurama ferendae sententiae, ali to nije uputno (n. 17). Djeca ispod 7. godine, ma i imala porabu razuma, ne potpadaju cenzurama (n. 17). »Leges, quae publico bono consulunt« jesu oni zakoni, koji većma idu za tim, da odvrate opću štetu, nego li da promiču opće dobro (n. 19). Istočnjaci vezani su cenzurama kan. 2314, 2316, 2318, 2319, 2320, 2332, 2335, 2367 i 2371 (n. 22). Teški strah izuzimlje od cenzura latae sententiae, ma da je čin u sebi zao, ako nije na opću štetu duša i ne sadrži preziranje vjere ili crkv. poglavarstva (n. 61). Laki strah izuzimlje od cenzura latae sententiae, kad zakon traži potpunu zlobu (n. 62). Svaka je cenzura ab homine pridržana (n. 68). Deklaratorna sentencija ne čini, da je cenzura ab homine (n. 76). Notornost prekršaja nije (gledom na učinke) izjednačena sa deklaratornom sentencijom (n. 76). Valjano je odrješenje dano krivcu, koji ne će da napusti otpor (*contumacia*), ako je dano po onomu, koji je cenzuru ustanovio odnosno nametnuo ili po njegovom poglavaru; inače je neva-

ljano (n. 91). Reincidentia, o kojoj govore kan. 2252 i 2254, je »a jure« (n. 92). Odredbe kan. 2252 i 2254 tiču se i istočnjaka (n. 132). Izopćeni gubi plodove sv. mise, koliko je služenje sv. mise čin Crkve (n. 156). Vjerojatnije je (spekulativno) mnijenje, da svećenik-sukrivac nema uopće jurisdikcije nad pokornikom, koji mu ispovijeda izravno još neodriješeni ružni grijeh, ali je protivno mnijenje praktično sigurno u smislu kan. 15, i 209. (n. 167). Izraz »pertinaciter« u kan. 1325, §2. znači, da je dotičniku poznato, da se radi o dogmatu, a ne znači njegovu zagriženost ili ustrajnost u prekršaju (n. 209). Vjerojatnije je, da se kazna kan. 2332. ne proteže na moralne osobe (n. 242.). Izraz »ad laicam potestatem« u kan. 2333. obuhvata i upravnu vlast (n. 247.). Izraz »prohibentes« u kan. 2333. označuje samo javnu vlast (n. 250.). Izraz »bona et iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia« označuje samo dobra i prava papinske države (n. 278.). Izraz »apud Superiores« u kan. 2363. označuje nadležne suce, t. j. mjesnog Ordinarija i kongr. S. Officii (n. 287.). Tko pripusti ili uvede dijete ispod 7. godine u klauzuru strogih redovnica (moniales) ne upada u cenzuru kan. 2342.; naprotiv pada u nju, ako pripusti ili uvede nedorasloga (n. 319.). Izraz »impedire« u kan. 2346., obuhvata i kradljivce (n. 339.). Nema mjesta kazni kan. 2388. § 1., ako je ženidba nevaljana radi bludnje, straha ili hinjene privolje (n. 355.). Kazna kan. 2392., n. 1., tiče se i simonije crkv. prava (n. 360.). Kan. 2405. ima na umu samo vrijeme, kad je biskupska stolica upražnjena (n. 365.). Ona je »res pretiosa ratione materiae« u smislu kan. 1492., § 2., koja vrijedi 1000 zlatnih lira ili franaka (n. 406.—408.). Kazni kan.

2347. potpada samo otuđenje u strogom smislu (n. 410.). U izrazu »interdictum ab ingressu in Ecclesiam« znači »Ecclesia« crkvu u strogom smislu, kako je ustanovljeno u kan. 1167. (n. 472.). »Cessatio a divinis« određuje se u znak žalosti i nije kazna, već prosta zabrana; Zakonik je ne spominje, no zato nije ukinuta (n. 742.). Opći bilo osobni bilo mjesni interdikt obuhvata i neđužne (n. 473. i 474.). Interdikt kan. 2371. nije osvetna kazna, već cenzura (n. 491.). Kan. 2371. radi samo o simoniji bož. prava (n. 509.). Izraz »ordines« u kan. 2372. ne obuhvata tonzure ni biskupska posvećenja (n. 514.). Izraz »ordinaverint« u kan. 2373., n. 2. i 3. obuhvata i tonzuru (n. 522. i 523.). Izraz »promoverint« u kan. 2373., n. 4. obuhvata i tonzuru (n. 526.). Pada u suspenziju kan. 2366. svećenik, koji se usudi da odriješi u općoj bludnji, a znade da otprije nema vlasti (n. 542.). Rektor sjemeništa nema redovite vlasti, da ispovijeda svoje pitomce (n. 540.). Izraz »a peccatis reservatis« u kan. 2366. obuhvata i grijehe pridržane po cenzuri (n. 544.). Izraz »ordines« u kan. 2374. ne obuhvata tonzure ni biskupskog posvećenja (n. 548.).

Auktor (n. 20.) prijanja uz mnijenje, da se prekršaj, počinjen u samostanu izuzetih redovnika, ima smatrati počinjen izvan biskupije. Ovo mnijenje držimo neispravnim, jer Zakonik (kan. 615.) egzempciju redovničkih kuća veže sa članovima kuća tako, da je teritorijalna egzempcija isključena.

Za cenzure tvrdi auktor (n. 23.), da se njima ne mogu kazniti moralne osobe. Zakonik (kan. 2255., § 2.) naprotiv kazuje to samo za izopćenje.

Očita je pogreška (vd. kan. 2188., n. 2.), kad auktor tvrdi (n. 32.), da se censura suspenzije ex informata

conscientia može nametnuti, a da se krivcu ne saopći razlog.

Ne stoji, što auktor tvrdi (n. 34.), da se nijedna cenzura ne može nametnuti bez prethodne opomene, jer je po Zakoniku (kan. 2187.) pri cenzuri suspensije ex informata conscientia nepotrebna prethodna opomena.

Očiti je lapsus calami, kad auktor (n. 86.), veli da cenzura nametnuta pojedinačkim nalogom usmeno i bez svjedoka, a u koju je krivac već pao, utrnjuje resolutio iure praecipientis.

Auktor si nije doslijedan (n. 359.—360.) gledom na kaznu kan. 2392., n. 1., jer jednom veli, da joj potpada i simonia conventionalis (pura et mixta), a drugi put, da joj potpada samo simonia realis.

Auktor niječe (n. 382.), da bi novaci i članovi udruženja naličnih redovima protiv tvornih napadaja zaštićeni bili kaznom kan. 2343., § 4. Ovo ne stoji, jer pojam privilegija canonis, adekvatno shvaćen, uključuje posebnu zaštitu u kaznenom zakonu.

Očiti je lapsus calami (vd. kan. 2278., § 2.), kad auktor veli (n. 499.), da se učinci suspensije ne mogu odijeliti.

Dr. I. A. Ruspini.

Ludovicus I. Fanfani O. P.: De Iure Religiosorum, ed. 2. Taurini—Romae 1925. ap. M. E. Marietti, str. I.—XXVIII, i 1.—599.

Auktor uzeo si je zadaću da u jedno sabere i skupno prikaže sve, što se u kojoj god knjizi Zakonika nalazi, a tiče se redovnika. Odatle tolika opsežnost djela. No tako se i lako dogodilo, da su u djelo ušle stvari, koje se tiču općenito vjernika ili duhovnika i zapravo ne spadaju u »iure religiosorum«. Te su stvari većinom u djelu samo riječima Zakonika prikazane. U cjelini je djelo

dobro i praktično, napose za redovničke poglavare.

Ouhvaća 21 naslov sa poglavljima (str. 1.—546.). Na početku djela nalazi se opće kazalo rasporeda (str. IX.—XXVIII.), a na kraju ponajprije (kao I. dodatak) »Normae«, kojih se kongr. de Religiosis drži pri odobravanju novih redovničkih kongregacija (str. 547.—554.), nadalje (kao II. dodatak) Naputak za petgodišnji izvještaj na sv. Stolicu o redovničkim kongregacijama (str. 555.—563.), zatim »Instructio de clausura monialium« (str. 564.—569.) i konačno abecedno kazalo sadržaja (str. 570.—599.).

Navodimo neke potankosti. Zajedničko življenje bitno je redovničkom staležu, a sastoji se u zajedničkom cilju, u istim sredstvima i u ovisnosti od istog poglavara; življenje u istoj kući ili pod istim krovom nije bitno redovničkom staležu (n. 1.). Božanski Spasitelj je početnik reda; o načinu ne izražuje se auktor (n. 8.). Pokrajina razlikuje se od monastičke kongregacije tim, što udružene kuće monastičke kongregacije mogu da zasebno postoje i da zasebno tvore red (religio), dok kuće, koje sačinjavaju pokrajinu, ovise po svojoj naravi od provincije i tvore samo s njome red (n. 17.). Glavarica samostana sui iuris, spada među više poglavare (n. 47.). Zakoni Božji i crkveni ne tvore po sebi predmet zavjeta poslušnosti, koliko su zajednički svim vjernicima (n. 234.). Svečano zavjetovani nesposoban je radi zavjeta poslušnosti, da se obveže bez dopuštenja poglavara i poglavar može njegove obveze obeskrjepiti, pače one su vjerojatno ipso iure nevaljane (n. 236.). Poglavar može u smislu kan. 574., § 2. (na daljnje 3 godine) produljiti ponovljene privremene zavjete, ma da je zavjetovani prve privremene zavjete